

ṬHEN 1-NA: ṬHLĪR LÂWKNA

KRISTIAN rinna an lo dawn sawn dân azirin, hnam zia hi Ṭhian emaw hmêlmâ emaw pawh a ni thei a. Kristian zirtîrna kawnga din ngheh tum chhûngkuate chuan hnam zia leh nunphung avângin harsatna an hmachhawn a, thianghlimna kawnga inhnûkhniam tûra nawrna hmachhawn a ngai fo. Chuti chungin, sâkhuana hminga hnam nunphung hnâwl a ni fo va, hei hi ngaih dân fuh tâwk lo, Kristiante thuhretûa an ṭanna an hmâi ti mâwktu a ni ṭhîn. Kristian sâkhuana leh hnam nunphung hi engti zâwngin nge a kal dun theih a, a inkalh theih tihte hi fimkhur taka ngaihtuah ni se; ringtûte kâra inremlohna thlentu atân hman loh tum hrâm tûr a ni (entîr nân *Tirhkohte 15*-a Jerusalem Rorêl Inkhâwm tiṭûltu ang te kha). Ngaithla peih beng te, rilru inngaitlâwm te, leh Thlarau hruaina bengkhawn ṭhat angte hi Bible rinna leh hnam thil kalpui nân a pawimawh a ni.

Kristian chhûngkuate chu an hnam nun leh an thurin nêna inchawih tâwka kalpui thiam niin, Kristianna dik takah chuan hnam nun ngaih zamna leh palzûtna a leng lo va, mî zawng zawng hi Amâ anpuia siam an ni ṭheuh tih hriatna a awm tûr a ni (*Gen. 1:26, 27; 9:6*). Hetiang zâwnga tûte pawhin hnam thil an hnualsuât a—mipa leh hmeichhia, chî leh hnam, dinhmun, rilrû leh taksa ruângâm zâwnga inthliârna an neih chuan, Pathianin ‘mî duhsak bîk a nei lo’

(*Rome 2:11, ESV; Tirhkohte 10:34, ESV; Gal. 2:6, ESV*)
tih hriain, chutiang zâwnga hnamzia lak ațang chuan tâl
chhuahna remchâng zawn tûr a ni mai.

Bible-a chuâng chhôngkuate zîngah pawh tihsual tam
tak a awm tih hriain, chông chu pumpelh tum tûr a ni. Hêng
chhôngkuate hi, an chênna hnam zîngah eng emawti kawng
zâwng taka thâwk khum an ni. Abrama/Hagari-te chêt
chhiatna (*Genesis 16*) ațanga Jakoba chhôngkuua milem lo
vawn tlatna (*Genesis 35*) te thlengin hnamzia hian Pathian
mîteah harsatna a thlen fo a ni. Tûn kâr Sabbath Sikul zirlai
i zirtîr hunah, hnam nunphungin an nunah hû a neih theihzia
kha târlang la, chû chu ngaihtuah chîk lêm lo vin an lo
nunpui vê mai a ni.

THEN 2-NA: ZIR ZÂUNA

Hnam Nunphung: Hmun Tinah A Nî

Hnam nunphung vânga harsatna awmna chhan chu kan
nunah hû a neih len êm vâng a ni pakhat a. Khawthlang
ramah chuan i thianté hnênah, “Hna thawh dâwna coffee
no dawm hmasak in duh em?” tiin zâwt ta ulang, tû mahin
mak an ti lo vang, a chhan chu, an nunphung rêng a nih sa
vâng a ni. Chutah i thawhpui hnênah, “Hna thawh bâna kiwis
leh applesauce dawm i duh a ngem?” ti ta ulang, nui var
var, ringhlel deuh chung sî hian, “I ti tak tak em ni?” an ti
mai thung ang. Englai tak chu nge mak tih tûr? Anni tân
chuan kiwis leh applesauce chu coffee hmanna anga hman
thin kha a ni vê mai. Hrisêlna ngaihtuah chung a duhthlan
tûr atân chuan kiwis leh applesauce tih ang chu Khawthlang
lamah chuan a lâr vê lêm lo thung a. Chutiang han hlui
pawh chu anni tân chuan thil inhmeh vak a ni lo thung ang.

A chung a mi hi entîrna mai a ni a. Church board meeting
neih leh hunah hmânlai hlâ nge an sak duh tûnlai hlâ deuh
zâwk tih hriat nân sawipui chhin teh rêng. Rimâwi tum

lamah pawh la hriat ðhan loh mîte rimâwi tum ang chîte hi chuan harsatna eng emaw a thlen deuh tlat anga ngaih a ni châwk a. Chutianga thil hrang hrang chawhpawlh kual vêlna zârah hmun tin hmun tanga awm ang deuh min nihtîr ðhîn. Mi ðhenkhat chuan Pathian thû lamah pawh fîng zâwk deuha inngaiin, kohhran tih dânte pawh an sawisêl emaw, ðan emaw a ni châwk a, chû chu mahni hnam tih dân phung leh chutiang thlîr dân neih vâng emaw mai a ni. Chutiang thlîrna nei an awm thei tih hriat chu zâu zâwka kohhran thlîrna neih nân a ðangkai a. Tih dân hlui ngainâ leh ðan tlattûte pawhin thil ðûl lutuk lêm lo ðan tlatna avângin eng an nihpui luâ lo tih hria sela; chutianga an tih chu hnamzia leh tih dân phung anga an lo neih tawh dinchantîr duh vêl vâng mai a ni thei tho. Tlêma hâk zauh deuh duhtûte pawhin an ngaih dân vêl dinchantîr tumna ngawt chu thil tihawm ber a ni vek lo tih hre vê tho teh se.

Hnam Nunphung: Entîrnate

Seventh-day Adventist Kohhran hian khawvêl a lo dâp tâkah hian, hnam ze chi tin chi tang a lo huâm ta a. Khawvêl hmun hrang hranga hnam tinte chuan an hnam khawsa zia chu an chhawm lo thei lo va, an zawhna ni fo chu Pathian ram zâu nân engtin nge an dodâl ang tih emaw, engtin nge remchângah an hman ang tih a ni. Zirlai hian Bible-a hnamziain chhûngkuaa hû a neih nasatzia entîrna ðhenkhat a târlang a. Entîrna pête chu a ðha lo lam deuh hlîr a ni nân, hnamzia hmanga dodâlna kêra Pathianin a ruâhmanna a hlen chhuah dân min zirtîr dân zir tûr kan nei tho a ni.

Abrama, Sarai, leh Hagari. Abrama leh Sarai fa nei thei lo mangangin tihdân phung chiah lova chi thlah neih dân kawng an dap a (*Gen. 16:2*). Khatieng khân tûnlai khawvêlah ti vê ta mai ilang, nû leh pête hnên aţangin sawisêlna a nasa duh fû mai thei e. A tih dân phung chu a dang ta deuh nân, chutiang ziârâng deuh chu tûnlai

damdâwi lam thiamna hmangin tih a ni vê tho lo maw? Sarai chanchin leh harsatna chungchâng chu hnamze hmangin kan hrethiam deuh zâwk chu a nih hi.

Pathianin Abrama hnênah roluah tu tûr fapa pêk a tiam a (Eliezera rokhâwmtîr chu phal a ni lo [*Gen. 15:4*]). Chhûngpuinû berin hmeichhe dang chu a tâna fa hrinsak tûra rawtna a siam a, khâ kha hmân lai Bible ram vêla chêng hnamte chîn dân phung rêng chu a ni a, an tân chuan kawng awm chhun angte pawhin a lang. Chutiang chuan an nûpâ khân Pathian thutiam chu thlen hmâtîr dân kawng an zawng a. An hnam tih dân chuan pawmpui mah se, khata inhnamhnawih zawng zawngte tân tawrhna namên lo tak a thlen a ni. A tâwpah chuan Pathianin a thutiam chu a hlen ta tho va, Isaaka a lo pian bâkah, Hagari leh Ishmaela pawh a enkawl zui tho a ni.

A lan dân chinah chuan Sarai leh Abrama-te khân A thutiam thlenna tûr thilah khân Pathian an berâwn lo ni âwmin a lang a; a nghawng chu dam chhûngin an tuâr zui a ni.

Hê thawnthû aţang hian thupui zir tûr kan la chhuak thei âwm e: Pathian ruâhmanna thawhpui kan tumna kawngah hian, hnam dânin a phal tih vâng a hnam chîn dân hman ẵngkai tumna hian a ẵa lam âiin a chhe lam a thlen zâwk ẵhîn. ẵawngẵaina nêchik taka ngaihtuah chu ni ta se, khatiang kha a thleng lo mai thei a sîn!

A hnû kum zabi inher zêlah, Israelten luhlul chhuaha lal neih an ngiat tlat khân, an hnam kalphung chu a inher danglam ta daih mai a nih kha. Mipuite lah khân, “Hnam dang zawng zawngte ang bawka kan chung a rorêl tûrin lal min siam rawh khai,” (*1 Samuela 8:5*, ESV) an ti a. Pathian chuan an lal atân Amah an hnarna a ni tih a hre reng mai sî a (*1 Samuela 8:7*), an chhuanlam siam lah chu “hnam dang

zawng zawngte ang bawkin” tih a ni ringawt mai. Lal neih an duhna kha an hnam tâna thil duhawm lo ber a ni. Israel lalte leh Juda lalte chanchin chhiartûte rêng rêng chuan thil awmzia an manthiam tângpui a, lal neih an thlang kha an tân chhiatna a ni. Thil pahnih chhinchhiah tûra pawimawh a awm: 1) An tâna lal neih thûah an hnamzia kalpui chu Pathianin a phalsak tho; 2) Israelte duhthlanna siam sual chhûngah Pathian chu a che zui zêl tho va, an lal thlah aţanga Messia lo pian tûr hrilhlâwkrate pawh a pê a ni.

Pathian ropui a va ni êm! Israelte chung a rorêl tûra mihring lal awmtîr kha Pathian ruâhmanna ţafamkim a ni lo. Hmuhtheih mihring hruaina hnuai a awm ni lo, khawvêla hnam khat nih zui zêl kha Pathian mîte thlang zâwk chu ni se, an chanchin a danglam hlê tûr. Mahse, mihringin an thlang zâwk a nih tlat chuan, Pathian pawh hian ruâhmanna B aţangin C emaw, Q emaw thleng pawhin min neihsak thei a. A mîte chu a ensan mai ngai lo.

Kohhranin emaw, a chhûngkuaten emaw hnam thil ţa lote an lâk luhin, nghawng rei tak nei chî pawh ni se, thawhsak zui zêl tûrin Pathian chu a lian tâwk a, duhthlanna kan hmang sual chung pawhin a lo che zui tho ţhîn. Thinrim leh hnar zui reng ang chî pawh kan chungah a ti chuâng lo. Kan luhlul duhthlanna ţhenkhat hi chu hremna ang maia nghawng ţa lo nei a ni ţhîn a, Israelte pawhin lal neih an duh tlat khân (lal chuan an ram te, ran te, thlâi te leh fâte chu a lâk luihsak dâwn rêng a ni [*1 Samuela 8:9–19*]). Hetiang hawi zâwnga Pathian zahngaihna hmang zalên ang hi hnam kalhmang tûr a ni lo. Hetiang lama Pathian ngilneihna leh dawhtheihna chu “simna lama min hruai theih nân” (*Rome 2:4, 5, ESV*) niin, sual tih zui zêl nân a ni lo. Pathian mîte hian an rinna hi an hnam ze mila kalpui hi an tum deuh châwk a. Chuti chungin, Pathian erawh chuan a lalram tâna ri kham dân tâwk chu a hre Chiang hlê thung.

Amah kan thawhpui chuan, A Thu leh Thlarau hmanga min hruai chauh ni lo vin, kan tih sual tawhte pawh min siamthatpui leh thei a ni.

Hnam Nunphung: Hlahawm

Chanchin thâ nêna inkalh hnamzia chu eng nge ni ang thlan thiam a harsa thîn a, a chhan chu hê zirlai ngêi pawh hi hnam chi hrang tam takten an zir vê vek dâwn sî a ni. Hnam khat chauh kan thlan chuan a dangte chu hlamchhiah an ni bîk mai ang. Chutih laiin, khawthlang ram sâkhaw tih bîk neih lohna ramah chuan pakhat tih dân hi ram dang pawhin an lo la chhâwng vê mai zêl a. Heta J. Gresham Machen thusawi hi Princeton Theological Seminary session 101 hawnaa mi a ni a. Kristian thuchah lasi thawnthû ang leka la chantîr thei tûr hnam zia chungchâng a sawina a ni. A huâm chin a zâu va, Kristianna kalh hnam tih dân apiangah a bel theih âwm e. Kum 1912-a sawi a ni:

“Chanchin thâ pawmna dâltu lian ber chu ngaih dân dik lo neih hi a ni. Siamthatûte thahnemngaihna nêna kan puâng pawh a ni thei e, chuti chung chuan hetah tlêm tê, sawtah tlêm tê chauh kan rût a ni thei. Hnam pum pui ngaih dân emaw, khawvêl ngaih dân emaw chu inthununtîr kan inphal a nih chuan, dodâl ruâl loh thil chhût thiamna chuan Kristian sâkhua chu dîpdâlin, inbumna hlahawm lutuk lo ang lekah chhuah a ni mai ang. Chutiang boruak hnuaiah chuan, Pathianin min duhsak chu chutiang dodâlna chu a zung nêna lama pawh chhuah a ni.”—“Christianity and Culture,” *The Princeton Theological Review*, vol. 11, no. 1 (1913), p. 7.

THÊN 3-NA: NUNA BEL TÛR

Hetah hian ngaihtuahna sawizawi nâna tih chhin tûrte a awm a, Sabbath Sikul class chuan hnam tih dân te, Kristian sâkhua leh chhûngkaw chungchâng sawi ho nân a ni ang:

- ❶ “Culture relativism” an tih hi hnam ze hrang hrangte anmahnî thlîr dân aṭanga hriat theihna tûr thil ṭangkai tak a ni.
- ❷ In khawtlângah, chanchin ṭha dodâl zâwnga hnamzia kalpui ṭhin eng thilte nge awm? Chuta tâna thawk mêk an awm em? Awm ta se, eng nge ni?
- ❸ Isuâ tehkhin thûtea “Pathian lalram” chungchâng sawinate ngaihtuahin, hnam ze duhawm târlan nân hmang ang che u. Engtin nge vânrâm zia ang tûra in hnam zia chu in siam rem tâk ang le?
- ❹ Kan kohhran member-te zînga thil tih chîn ṭhan, rinna lama harsatna thlen thei engte nge an hriat in pâwlte hnênah zâwt la. Chutiang chu chalkboard-ah zia chhuak zêl teh u. In thil ziah chhuah kal zâwngin Bible châng behchhan tûr a awm em?

INSIDE STORY

PATHIAN CHAKNA THAHRUI BÂWM

WEST VIRGINIA thingtlâng khuaa dâwr neitu Delsie Knicely chhûngkuaah pa upa lam hi lo kalin, “Tûn Sabbath lo awm tûrah hian biak ina hmuh ngêi che u ka duh a nia,” tiin ngenna a rawn siam a.

Delsie hian chuta kal chu a duh lo. Ani hi Seventh-day Adventist Kohhrana seilian a nih bâkah, Adventist sikula zir chhuak a ni bawk a. Mahse a lo nulât chhuah chinah kohhran a chhuahsan a, pasal neiin, eichawp bâkah chainsaws te a dâwrah a zuar ta a ni.

Kester Erskine han hnial fithlâk ngawt chu a hreh vê deuh a, a chhan pawh a naupan têt lai aṭanga a mi hriat tawh a nih vâng a ni. Pu Kester-a hian Sabbath nî apiangin Delsie nû leh pête awmna farm thlengin, amah leh a ûnate mi 11 chu a phur deuh ziah ṭhîn a. Thil dang dangte pawh phurh sakin, biak in lamah a hruai leh ṭhîn kha a ni sî a.

Tunah pu Kester-a chu a sâwmna chhâna nghâkin a dâwrah a awm mêk a.

Delsie chuan, “Thawmhnaw inbel tûr mûmal pawh ka nei lo,” tiin a chhâng a.

Kâr lehah pawh chuan pu Kester-a chu lo kal lehin a rawn sâwm leh ngêi a; Delsie chuan chhuanlam dang a lo siam leh a.

“Aw le, ka dama harsatna dang ka neih loh chuan le,” tiin a chhâng a.

Chumi Zirtâwpnî chuan thisen kal fel lo vângin damdâwi ina dah luh a ni ta a. Ani pawhin a hlâuthâwng hlê mai a, thih mai a hlâu ta a, inkhâwm loh chhuanlama hriselna lam hman chu a ngam tawh awzâwng lo mai.

Hospital-a a awm atanga chawlhkâr hnih hnuah, pu Kester-a chu “National Sunday Law,” tih bû, Sabbath Sunday-a thlâk a nih chungchâng sawina bu kengin a lo kal leh a.

Delsie chan Adventist pastor A. Jan Marcussen lehkhabu ziah phêk 94 chu chumi chawhnû chuan a chhiar a. A hnûah pawh a chhiar leh a, a tûkah pawh a vawi thum nân a chhiar nawn leh a. Hetiang hian a ngaihtuah ta: “Adventist biak ina inkhâwmin, sikulah pawh ka lût a, hêng zawng zawng hi ka hre vek tawh; chuti si engati nge kohhran chhûngah ka awm loh?” tiin.

Delsie chuan Adventist Mission hnênah, “Chhuanlam thâ eng mah han ngaihtuah theih ka nei lo. Chuvângin ka inkhâwm ta a, chuta chin chu ka pelh leh tawh ngai lo,” tiin a hrih a ni.

Tûnah hian, Delsie pawh kum 63 mî ni vê tawh chungin, mi phûr leh hlim thei tak, Pathian tâna chakna thahrui bâwm a ni ber mai. Beihpui thlâknate huaihawtin, kum 2015 Thirteenth Sabbath Thawhlawm hmanga beihpui thlâknaah pawh khân pui-pâ takah a tâng a ni. Bible Râlchhân chhâna

endiktuah ʈangin, sâng tam tak a endik a, a ʈahnemngaihna zârah mi eng emaw zâtin bap̄tisma an chang a ni.

Delsie chuan Pathian hi mi hlimthei leh mi tihhlim thiam tak a ni a. Sabbath inkhâwm thawmhnaw hâk tûr neih loh chhuanlam a siam aʈang khân, tûnah chuan a wardrobe hi a khat deuh reng ta zâwk a ni.

“Khata chinah kha chuan thawmhnaw ʈha tak tak ka ngah ta mai a ni!” tiin hlim takin a sawi.